

Довоєнна п'ятирічка:

Мої спогади починаються з 1935 року, коли я був студентом Жмеринського робітфаку при Вінницькому медичному інституті. Закінчив IV курс робітфаку 1 серпня 1936 року. У тому ж місяці успішно склав вступні іспити і був зарахований студентом першого курсу Вінницького медичного інституту.

Вінницький медичний інститут був заснований на базі фармакологічного інституту у 1931 році. Директором інституту у 1937 році був призначений невропатолог доцент Кононенко Ларіон Пилипович (в сорокових роках був призначений наркомом охорони здоров'я України і переїхав до Києва). Деканом тоді був доцент Сойбельман (зав. кафедрою хімії), а зав. учбовою частиною працював проф. Данілевський (зав. кафедрою очних хвороб).

Завідувачами кафедрями в ті роки були досвідчені професори і доценти, які приїхали, в основному, з Києва і Москви. Відомо, які тоді були роки, і тому багато з них прибули із столиць у периферійну Вінницю не з доброї волі.

Кафедрою фізики завідував доц. Кожуховський — дуже вимогливий, суворий, нелюдимий, його боялись всі студенти. Кафедрою патфізіології завідував доц. Смик М.М.; кафедрою нормальної анатомії — проф. Замятін, який жив із сім'єю в студентському гуртожитку.

ЗА ДЖАЗ – ДО СИБІРУ

Кафедру мікробіології очолював талановитий вчений проф. Калина. Він же організував студентський музичний оркестр (джаз), яким особисто керував. Джазовий оркестр був настільки популярним в області, що його запрошували виступати в муздрамтеатрі на державні свята. Всі учасники джазу були веселими і приятними студентами. Але одного ранку 1938 р. по гуртожитку пройшла страшна чутка, що минулої ночі усі члени джазу і проф. Калина були заарештовані. Відбулись термінові студентські комсомольські збори, де виступаючи різко засуджували ворогів народу — музикантів джазу і ворога народу проф. Калину... Всі мовчки переносили цю трагедію. З нашого курсу заарештували Льова Гробера, Турова та інших...

Навчання продовжувалося. Вже перед самим випуском 1941 року раптом почали повертатися із Сибірських таборів наші джазисти. Деяко пізніше — і проф. Калина. Він відмовився працювати у Вінниці і влаштувався в Чернівцькому медінституті. Там він закінчив наукову роботу і написав монографію про мінливість мікробів, за що одержав Сталінську премію. Така була дійсність.

ПРОФЕСОРИ-ОСОБИСТОСТІ

Кафедрою гістології завідував проф. Фомін В.О. — чудовий лектор і людина; кафедрою патологічної анатомії — проф. Махулько-Горбачевич, біохімії — проф. Крамер А.К., загальної хірургії — проф. Гуревич Г.М., госпітальної хірургії — проф. Хахутов Ш.Д., оперативної хірургії — проф. Новицький С.Т., акушерства і гінекології — проф. Голубчин, ЛОР-хвороб -

XX пироговські читання в м. Вінниці. Вручення пироговської медалі проф. Нечипоруку В. М. Таратута В. М. — перший секретар обкому партії, Петровський Б. В. — міністр охорони здоров'я СРСР, Блохін М. М. — президент академії медичних наук СРСР, Гаврилюк М. Л. — голова обкому профспілки

проф. Ярославський, неврології — проф. Бедер В.Л., психіатрії — проф. Судомір, дерматології — проф. Юхевич, педіатрії — проф. Брюханський Б.П. (приймав іспити на дому, тому що був похилого віку і хворів).

Терапевтичними кафедрами завідували: пропедевтики — проф. Шкляр Борис Соломонович, факультетської терапії — проф. Гехтман, госпітальної терапії — проф. Фішензон.

НОВЕ ДЛЯ СТУДЕНТІВ – ЩОХВИЛИНИ

Досить цікавою особистістю був проф. Шкляр Б.С. Порівняно з іншими кафедрами терапевтичного профілю, фактичний матеріал на пропедевтичній відрізняється деякою сухістю, монотонністю та схематичністю. До того ж студент після другого курсу ще не завжди може збагнути, для чого все це йому знадобиться в майбутньому. І, не зважаючи на це, професор умів мистецьки донести матеріал до слухача — студента третього курсу — жваво, зрозуміло і, що найважливіше, просто. Це його риса, — найскладніші поняття доводити студентам просто, але не спрощено.

Неодмінно справляло враження його захопленість у викладанні кожної лекції. Поряд з тим, у нього не було улюблених тем, всі лекції він читав з однаковим натхненням, ледь приглушеним голосом, але чітко і розмірено, короткими фразами. Під час лекції переважно ходив біля кафедри без будь-якої метушні, розміреним м'яким кроком. З перших же фраз лекції Борис Соломонович привертав увагу всієї аудиторії, а не лише тих, хто сидів у перших рядах. Він чудово розумів, що аудиторія хоче чути від нього кожної хвилини щось нове. І він це нове подавав.

Наприклад, на одній із лекцій про перкусію він показав винятково просто і доступно, що таке легеневий (тимпанічний) звук, і що таке так звана стегова тупість... Слухачі були вже досить зосереджені попереднім викладом ма-

теріалу про важливість застосування такого надзвичайно простого, доступного всім і інформативного способу дослідження і діагностики, як перкусія, і тут же ілюстрація. Професор підійшов до першого ряду і звернувся до автора цих рядків, тоді — студента, з проханням встати і поставити ступню на стілець. Простував пальцем стегно і сказав: «Це стегова тупість». В аудиторії виняткова тиша. Одразу ж продемонстрував перкусію в 2-му міжребер'ї і промовив: «А це легеневий звук...». Так він вчив і навчав, — просто і доступно. Я запам'ятав це на все життя! Таким чудовим педагогом був Борис Соломонович.

Пам'ятаю і до сьогодні обходи хворих, якими я їх сприймав студентом: проф. Шкляр проводив їх дуже спокійно і разом з тим зосереджено і уважно. Ця манера негайно передавалась студентам і всім присутнім на обході. Були тиша і спокій — головним учасником обходу була хвора людина. Обходи проводились без метушні, з неудаваною великою повагою до хворого, біля ліжка важко хворого професор затримувався довше. Говорив дуже привітно і тактовно, без театралізації і підкреслювання значущості сказаного, був дуже уважний до скарг хворого, завжди уточнював їх своїми запитаннями.

Під час педагогічного процесу ніколи не запрошував студентів до уваги, — вони і без того були дуже уважними: то ж читав лекції або робив обхід хворих сам Шкляр! І тим все сказано. Він ніколи не скаржився до деканату на студентську недисциплінованість або пропуски, на лекціях не перевіряв присутніх, — всі були уважні і чекали його лекції.

Вже тепер, з огляду на свій викладацький і професійний досвід, я проймаюся ще більшою повагою і захопленням особистістю свого вчителя. Такий вчений запам'ятовується на все життя.

У Вінницький медичний інститут їхали найкращі викладачі СРСР

Не можу не згадати добрим словом і ша-ною ще одного професора, зав. кафедрою фармакології Морейніса. Він був також лектором високого ґатунку. Аудиторія завжди була переповнена студентами, і не лише з нашого курсу. Він володів ораторським мистецтвом настільки майстерно, що рідко яка з його лекцій не закінчувалась бурхливими оплесками.

І ще про одного з талановитих лекторів і видатного вітчизняного хірурга -Миколу Миколайовича Болярського. У 1978 році відзначалось 100-річчя з дня його народження. Нам разом з доцентом нашої кафедри Болюхом Б.О. вдалось зібрати цікавий матеріал про цю видатну людину. Народився він в селі Ольховське Озеро Щедринського повіту Пермської губернії в сім'ї вчителя. Свою медичну освіту розпочав у Юр'євському (тепер Тартуському) університеті, потім перевівся в Петербурзьку військово-медичну академію, яку закінчив з відзнакою в 1905 р. Після закінчення академії, маючи можливість залишитись при ній, Микола Миколайович віддав перевагу роботі на селі, максимумально намагаючись надати допомогу знедоленому трудовому народові. У 1907 р. він переїхав до Петербургу і до 1914 р. працював в Обухівській лікарні. В 1910 р. при Військово-медичній академії він захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора медичних наук.

«ПИРОГОВКА» І МЕДИЦИНІВНИК Є ЗАСЛУГОЮ БОЛЯРСЬКОГО

Під час першої світової війни в одну з будівель Вінницької психіатричної лікарні був переведений госпіталь Червоного Хреста, головним хірургом якого всю війну був М.М.Болярський. Після розформування госпіталю в 1919 р. він прийняв пропозицію земської управи зайняти посаду головного хірурга лікарні ім. М.І.Пирогова, на яку і був обраний за конкурсом. Він погодився на цю пропозицію, не дивлячись на наполегливі запрошення повернутись до Петрограда.

М.М.Болярський багато знань і енергії доклав до відновлення зруйнованої лікарні, яку він тепер очолював. Попереднє будівництво Пироговської лікарні здійснювалось за рішенням з'їзду Всеросійського хірургічного товариства, що відбувся в листопаді 1910 р. в м. Вінниці (в той час святкувалось 100-річчя з дня народження М.І.Пирогова). Цій лікарні на 150 ліжок було присвоєно ім'я великого Пирогова (в свій час знаменитий хірург пожертвував на її будівництво 500 рублів).

З 1919 р. головним лікарем цієї лікарні став М.М. Болярський, залишаючись на цьому посту до кінця свого життя (1939 р.). За ці роки лікарня перетворилась в крупний обласний центр спеціалізованої допомоги, в багатопрофільну клінічну лікарню на 500 ліжок. Після 1921 р. М.М. Болярський добився передачі частини землі, яка раніше належала Пирогову, під підсобне господарство лікарні, що значно покращило її матеріальне забезпечення, перш за

все — харчування хворих в ті надзвичайно важкі роки.

З 1930 р. М.М. Болярський завідував хірургічною клінікою Вінницького філіалу Київського інституту удосконалення лікарів. За його ініціативою було підняте питання в Наркоматі охорони здоров'я УРСР про організацію в м. Вінниці медичного інституту, який і був відкритий в 1931 р. Микола Миколайович очолив кафедру факультетської хірургії і був першим заступником директора інституту з науково-лікувальної роботи.

Отримавши прекрасну теоретичну і практичну підготовку на базі передової для того часу Обухівської лікарні, а також на фронтах війни, будучи вдумливим лікарем-гуманістом, М.М.Болярський швидко завоював авторитет серед колег і населення області. Авторитет його настільки зріс, що недовзі у Вінницю почали приїздити хворі з інших областей. Сучасники відмічають його виключну сумлінність і вимогливість, котрі поєднувались з м'якістю і сердечністю в стосунках із хворими.

М.М.Болярський був прекрасним педагогом. Ми слухали курс його лекцій з факультетської хірургії, які були насичені глибоким змістом, відзначались великою практичною спрямованістю і завжди ілюструвались яскравими прикладами з багатого клінічного досвіду. Він підкреслював велике значення індивідуального підходу до хворого, дотримання принципів медичної деонтології в стосунках між лікарями, хворими та їх рідними.

Наполегливо і багато працював над собою, вивчаючи різні літературні джерела. М.М.Болярський прекрасно володів англійською, французькою і німецькою мовами, завжди був у курсі останніх досягнень світової медичної науки. Його наукові роботи узагальнювали величезний особистий досвід з проблем перитоніту, виразкової хвороби, профілактики гострого апендициту. Він являвся прихильником ранньої операції при ньому, що в той час було вельми прогресивним.

Його високе почуття відповідальності і відданості може бути охарактеризоване і тим, що, будучи вже серйозно хворим, він не припиняв читання лекцій в інституті. Одного разу він встав з ліжка, зібрався на лекцію і тут же помер. (1939 р.).

«ВОРОГІВ НАРОДУ» — З МОСКВИ ДО ВІННИЦІ

Нашому інституту в якійсь мірі поталанило на визначних педагогів, які прибули за різних обставин в периферійний ВУЗ у важкі 1937-1938 роки минулого століття... Прибув з Москви проф. Лейбович завідувати кафедрою судової медицини, видатний лектор і фахівець. Вже через певний час нам стало відомо, що він працював головним судово-медичним експертом в Москві, у наркоматі, який очолював сумнозвісний Ягода. Вже після розпаду Союзу донька Лейбовича приїздила із Москви дізнатися, що сталося з її батьком, якого, з її слів, ще тоді було заарештовано.

Кафедру військово-медичної підготовки очолював у ті передвоєнні роки Колчук: сумна і мовчазна людина в цивільному одязі, але з військовими нагородами. Він був дуже діяльним: при ньому були організовані навчальні стрільби і здачі норм на звання «Ворошилівський стрілок», а також револьверний гурток. Я виконав норму і за те одержав премію в 50 крб. з врученням на урочистостях в драмтеатрі. А приблизно за рік до війни Колчук зник так само несподівано, як і з'явився. Однак студентам стало відомо, що він колись був кадровим військовим високого рангу. І це підтвердилось вже тепер, коли, читаючи спогади Кагановича, я довідався, що під час Великої Вітчизняної війни генерал Колчук командував 353 стрілецькою дивізією в складі Північно-Кавказького фронту. В ті часи багатьох так званих «опальних» офіцерів високого рангу, таких, як генерали Лукін, Горбатов, Ахромеев та ін. реабілітували і повернули з Коліми на фронт. Такі були часи...

З ВИПУСКУ ПОКЛИКАВ ФРОНТ

Навчаючись уже на 5 курсі в 1940-1941 рр., ми старанно готувались до державних випускних іспитів. Вони розпочались вчасно, в середині червня. Але 22 червня 1941 року в аудиторію на консультацію з терапії, яку проводив проф. Гехтман, тихо зайшов хтось із випускників і сказав мені на вухо — війна, о 12-ї години буде виступати по радіо Молотов... Я тихо вийшов з аудиторії і попрямував до гуртожитку. Тут натопл людей: слухають виступ Молотова про те, що фашистська Німеччина віроломно, без оголошення війни, напала на Радянський Союз на всьому протязі кордону від Балтійського до Чорного морів.

Ми готувались до випускного вечора, до урочистого вручення дипломів, а тут страшна звістка... Випуску не було. Ми склали екзамени і пішли без виклику до військкомату. Так для нас розпочалась Вітчизняна війна.

Доктор медичних наук, професор Нечипорук В.М.
(завідувач кафедрами хірургії педфаку і факультетської хірургії лікувального факультету у 1970-1988 рр.).